Зміст

Передмова 3
Переднє слово від автора 5

I. Фундаментальні принципи кримінального права в європейській конвенційній системі

1. Конвенція та фундаментальні принципи кримінального права 7
2. Роль Європейського суду в конвенційній системі 11
3. «Злочин» та «покарання» в конвенційному сенсі 13
4. Чи відрізняється об'єм конвенційних гарантій для різних злочинів»? 16
5. Профілактичний арешт: спірні питання 17

II. Nullum crimen sine lege

6. Вступні зауваження щодо Nullum crimen sine lege 23
7. Справа KOKKINAKIS v. GREECE: закладення каменю мінімальних гарантій 25
8. Lex scripta: базовий принцип ст. 7 Конвенції 30

8.1. Кримінальним законом визнається як національний закон у формі акту Парламенту, так і підзаконний нормативний акт, якщо його зміст загальнодоступний та офіційно опублікований 30

8.2. Принцип lex scripta стосується підзаконних актів, які визначають об'єктивну сторону злочину при бланкетній нормі 32

8.3. Якщо закон чітко доповнюється підзаконним або локальним актом, питання не виникає 32

8.4. Вимоги загальногодоступного й офіційного опублікування стосуються й національних судових рішень, якщо останні наповнюють або доповнюють національні законодавчі положення 33

8.5. Однак може існувати особливий контекст, який вказує на обізнаність заявника навіть зі змістом офіційно не опублікованого акта . . . 33

8.6. Чи стосується принцип lex scripta розміру покарання: питання лишається відкрите 34

9. Роль судової практики. Базові зауваження 35

9.1. Справа S.W. v. THE UNITED KINGDOM, і C.R. v. THE UNITED KINGDOM: декілька важливих акцентів 35

9.2. Судова практика має значення й у континентальній правовій системі. 36

9.3. Двозначні положення закону може виправити стала судова практика касаційного суду 36

9.4. Навіть якщо одне рішення касаційного суду інакше тлумачило закон, відхід від такого тлумачення є допустимим, якщо він при цьому випливає з буквального змісту закону 37

9.5. Якщо стале ядро судової практики сформувалося після вчинення злочинних діянь, засудження особи може розцінюватися як зворотна дія кримінального закону в часі 38

10. Lex certa, lex stricta: поєднані критерії перевірки 38

10.1. Вступні зауваження щодо lex certa, lex stricta 38

10.2. Конкретизація способу вчинення злочину або переліку предметів злочинного посягання не становить порушення Конвенції 39

10.3. Розмитість складу злочину 44

Порушення відсутнє 44

Порушення наявне 45

Не визнається порушенням лише загальність та/або складність окремих формулювань закону 47

10.4. Масштабність злочину компенсує відхід від звичних практик застосування положень кримінального закону 48

10.5. Штучна криміналізація комерційних відносин 50

10.6. Значна дискреція держави у випадку прямої суперечності положень різних законів є несумісною з Конвенцією 52

11. Особливість оцінки зрозумілості закону для іноземців. Чи є помилка в праві? 53

12. Відсутність судової практики. Відступ від буквального змісту положень кримінального закону. Тонка межа між природою злочину й аналогією закону 55

Не визнано порушення 56

Визнано порушення 56

Порушення не визнано. Продовження: справа SOROS v. FRANCE 58

13. Міркування стосовно поєднаного принципу lex certa, lex stricta . . . 61

III. Mens rea

14. Наявність вини є обов'язковою. Однак форма встановлення такої вини може різнитись 64

15. Вік кримінальної відповідальності як окрема правова презумпція. Питання розглядається за межами ст. 7 Конвенції 66

16. Провокація злочину 67

IV. Lex prospicit, non respicit

17. Обов'язок застосувати більш м'який кримінальний закон 68

17.1. Принцип зворотної дії кримінального закону, який пом'якшує покарання, гарантується також щодо вирішених справ, якщо покарання за ними не відбуте 69

17.2. Недопустимо обтяжувати не лише основне покарання, а й додаткове чи альтернативне 69

18. Покарання за більш тяжким новим законом лежить в межах санкції старого закону 69

18.1. Немає порушення 69

18.2. Порушення є. Особливі випадки звуження дискреції судді 70

18.3. Порушення стверджено. Інший підхід, у порівнянні з FRUNI. 71

19. Заміна смертної кари на пожиттєве ув'язнення. 73

V. Надзаконне право

20. Вступні зауваження 74

21. Нікчемність протиправних законів 76

21.1. Перша справа: STRELETZ, KESSLER AND KRENZ v. GERMANY . . . 76

21.2. Дія під прикриттям протиправного закону. Продовження 76

22. Виконання злочинного наказу. 78

22.1. Вбивтсво в ході виконання злочинного наказу. Засудження військового-прикордонника 78

22.2. Спотворення правосуддя 81

22.3. Спотворення правосуддя, обтяжене засудженням людини до смертної кари 82

23. Злочини за міжнародним правом 83

23.1. Строки давності, дія міжнародного кримінального права в часі й за колом осіб. 83

23.2. Військові злочини. Дії проти комбатантів під час внутрішнього повстання. Визнано порушення 84

23.3. Геноцид. Порушення не визнано. Події в колишній Югославії 87

23.4. Порушення визнано. Поняття геноциду в післявоєнний час. Дії проти комбатантів 89

23.5. Нещодавній відступ від прецеденту VASILIAUSKAS. Порушення не визнано 92

23.6. Злочини проти людяності. Застосування газу є злочином за звичаєвим міжнародним правом 93

24. Особливий випадок застосування актів надзаконного права: справа KONONOV v. LATVIA 95

VI. Nulla poena sine lege

25. Відступ від закону при призначенні покарання. 101

26. Невизначеність можливого покарання 103

27. Позбавлення волі: зміна строку покарання або порядку звільнення. Суворі вимоги до держав. 105

28. Час вчинення злочину 107

29. Триваючий або множинний злочин. Призначення покарання при зміні закону 108

29.1. Поняття «триваючий злочин» чітке і не може довільно розширюватись 108

Порушення 108

Немає порушення 111

29.2. Рецидив злочинів. 112

29.3. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Новий підхід Суду до аналізу національного закону 114

29.4. Неврахування до максимального строку покарання за сукупністю злочинів строку, відбутого в іншій державі, не є порушенням Конвенції. 115

30. Строки давності й інші процедурні перепони 116

30.1. Строки давності є в конвенційному сенсі процесуальними, і на визначення порядку їх обліку не розповсюджуються вимоги про недопустимість зворотної дії нового закону 116

30.2. Відсутність засудження за предикатний злочин не свідчить про несумісність Конвенції окремого засудження особи за причетне діяння 117

30.3. Немає вимог до зворотної дії в часі законів, які зменшують строки давності за злочин 118

30.4. Немає вимог до процедури розслідування та передання суду справ про злочини, зокрема, щодо наявності предикатного судового рішення в іншій некримінальній справі 118

30.5. Строки давності щодо злочинів проти людяності не застосовуються 119

VII. Принцип гуманізму

31. Обмеження смертної кари за межами Європи 119

32. Обмеження пожиттєвого ув'язнення: «право засудженого на надію» 121

32.1. Вступні зауваження 121

32.2. Становлення в практиці Суду права на надію пожиттєво ув'язнених. Обмеження пожиттєвого ув'язнення неповнолітніх. Інші вразливі категорії осіб 122

32.3. Справа Kafkaris v. Cyprus. Загальна допустимість пожиттєвого ув'язнення 124

32.4. Справа Vinter and Others v. THE UNITED KINGDOM: новий рівень «права на надію» 125

32.5. Режим ув'язнення має істотне значення 127

32.6. Щодо строку, після відбуття якого засуджений вправі розраховувати на зміну пожитєвого ув'язнення. 127

32.7. Подальший розвиток прецеденту Vinter 128

32.8. Справа Hutchinson v. the United Kingdom: урізання меж права на надію 129
32.9. Що далі, після Hutchinson v. the United Kingdom? 130
33. Абсолютна заборона тілесних покарань 133

VIII. Non bis in idem

34. Вступні зауваження 133
35. Справа «Sergey Zolotukhin v. Russia»: idem factum? 135
36. Справа NILSSON v. SWEDEN: пов'язаність двох обвинувачень тісним зв'язком як допустимий випадок при порушенні правил дорожнього руху 138
37. Справа A. B. v. Norway: розширення меж принципу тісного взаємозв'язку чи послаблення принципу idem factum? 139

IX. Принцип недискримінації

38. Різний підхід до засуджених чи виокремлення певних категорій злочинів? 144
39. Преференційний режим призначення покарання стосовно окремих категорій осіб 146

X. Неспівмірне позбавлення волі